

„Losy mieszkańców Warszawy w trakcie Powstania Warszawskiego i po jego upadku – obóz Durchgangslager 121 w Pruszkowie w pamięci indywidualnej i społecznej”

Tematyka rozprawy doktorskiej dotyczy zakresu historii najnowszej Polski w obszarze nauk humanistycznych. W interdyscyplinarny sposób porusza zagadnienia związane z losem mieszkańców Warszawy i okolic w trakcie Powstania Warszawskiego i po jego kapitulacji, którzy znaleźli się w obozie Durchgangslager (Dulag) 121 w Pruszkowie. Dyplom prezentuje i analizuje proces powstawania narracji obozowych związanych z Dulagiem 121 w Pruszkowie w ciągu minionych lat, ze szczególnym uwzględnieniem bezprecedensowej akcji dokumentacyjnej „Iskra-Dog”, której inicjatorem i kierownikiem był Edward Serwański, prawnik, historyk, uczestnik Powstania Warszawskiego, członek konspiracyjnej organizacji niepodległościowej „Ojczyzna”, kryptonim „Omega”. „Iskra-Dog” była akcją o ogromnym znaczeniu ze względu na fakt, że relacje ocalałych spisywano w okresie od połowy sierpnia 1944 do stycznia 1945 r., a więc w momencie, kiedy trwało Powstanie Warszawskie. Była w pełni usystematyzowanym działaniem o charakterze naukowym i opracowanej metodologii. Niestety tematyka ta nie zajmuje znaczącej pozycji w dyskursie publicznym i tematyce podejmowanych badań dotyczących *okręg warszawski* 1944 r. Nie są znane również postaci, które z ramienia „Ojczyzny” zainicjowały akcję dokumentacyjną. Niniejsza rozprawa prezentuje ich sylwetki oraz rolę, jaką pełnili w tym niezwykle przedsięwzięciu. „Iskra-Dog” stanowi punkt wyjścia do analizy typologii narracji autobiograficznych pierwszego pokolenia ocalałych więźniów i osób udzielających pomocy w obozie Dulag 121 w Pruszkowie. Problemami badawczymi, jakie pojawiają się w tym zakresie są pytania, w jaki sposób Dulag 121 został zapamiętany; jak przebiega proces przemian w obrębie narracji autobiograficznej, a także w jaki sposób kształtuje się powojenna pamięć indywidualna? Wraz z tymi pytaniami przejdziemy głębiej w problematykę pamięci rodzinnej i społecznej, a to z kolei prowadzi do konieczności przyjrzenia się znaczenia edukacji historycznej w miejscach pamięci w budowaniu tożsamości. Filarem tej części dyplomacji są wyniki autorskich badań ankietowych, przeprowadzonych na próbie 1 000 osób – uczniów pruszkowskich szkół na poszczególnych poziomach edukacji szkolnej. Problematyka badań dotyczy pamięci indywidualnej i społecznej w konfrontacji z miejscem pamięci po byłym obozie przejściowym Durchgangslager 121 w Pruszkowie w odniesieniu do historycznych muzeów narracyjnych na przykładzie Samorządowej Instytucji Kultury Muzeum Dulag 121 w Pruszkowie.

Agnieszka Praga